ISGlobal Institut de Salut Global Barcelona

Memòria Anual —2011

Una iniciativa de:

Obra Social "la Caixa"

CLÍNIC BARCELONA Hospital Universitari

Universitat de Barcelona

Generalitat de Catalunya

GOBIERNO DE ESPAÑA

Carta del Director

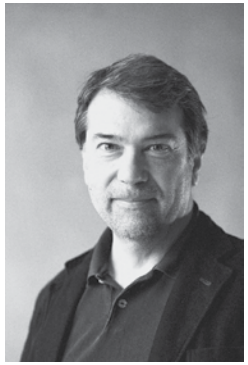

Pedro L. Alonso
Director d'ISGlobal

El 2011 ha estat un any fonamental per a nosaltres. Ha estat l'any en què l'Institut de Salut Global de Barcelona (ISGlobal) ha donat els seus primers fruits. El **Laboratori d'idees**, una àrea imprescindible per incidir en l'agenda global de la salut, ha llançat la seva primera publicació i el centre de **formació** ha començat a oferir els primers cursos, a més de centrar-se en el disseny d'un màster en Salut Global. D'altra banda, el nostre centre de **recerca**, el CRESIB, ha consolidat una tendència de creixement en matèria de producció científica i el departament de **cooperació internacional** ha treballat per millorar l'impacte de les nostres accions en les regions on tenim col·laboracions estables: l'Àfrica subsahariana, el nord d'Àfrica i Llatinoamèrica. Alhora, hem llançat **noves iniciatives** per contribuir als esforços globals en Salut Materna, Infantil i Reproductiva (SMIR); Malalties Tropicals Desateses (MTD), Eliminació de la malària; Valor de l'ajuda i Agenda global de salut.

La idea d'un centre de referència al sud d'Europa que treballa en els grans reptes de la salut global s'ha fet realitat gràcies al suport dels nostres patrons, l'**Obra Social "la Caixa"**, l'**Hospital Clínic de Barcelona**, la **Universitat de Barcelona**, la **Generalitat de Catalunya** i el **Govern d'Espanya**. Al seu costat, el nostre institut treballa per solucionar la bretxa inacceptable que en ple segle XXI el lloc on una persona neix en determini el dret a la vida. Confiem que la feina feta aquest any 2011 ens proporcionarà uns fonaments sòlids per avançar en aquest camí en el futur.

Cada euro que deixem d'invertir en cooperació i desenvolupament són morts evitables que es produeixen. És necessari que la nostra societat mantingui l'impuls solidari amb els més desfavorits.

Patronat i Consell Internacional

L'Institut de Salut Global de Barcelona (ISGlobal) és fruit de la col·laboració entre institucions del sector públic i privat.

Durant l'any 2011, la composició del **Patronat** d'ISGlobal ha estat:

S. A. R. la Infanta Cristina de Borbó, Presidenta
Directora de l'Àrea Internacional de la Fundació "la Caixa"

Sra. Leire Pajín Iraola, Vocal
Ministra de Sanitat, Política Social i Igualtat

Sra. Soraya Rodríguez Ramos, Vocal
Secretària d'Estat de Cooperació Internacional per al Desenvolupament

Hble. Dr. Boi Ruíz i García, Vocal
Conseller de Salut de la Generalitat de Catalunya

Mgfc. Sr. Dídac Ramírez Sarrió, Vocal
Rector de la Universitat de Barcelona

Excmo. Sr. Isidro Fainé Casas, Vocal
President de "la Caixa" i la Fundació "la Caixa"

Sr. Jaime Lanaspa Gatnau, Vocal
Director General de la Fundació "la Caixa"

Excm. Sr. Francisco Javier Solana de Madariaga, Vicepresident
President del ESADE Center for Global Economy and Geopolitics

Dr. Roberto Constantino Tapia-Conyer, Vocal
Director General del Instituto Carlos Slim de la Salud

Dr. Josep Mª Piqué Badia, Vocal
Director General de l'Hospital Clínic de Barcelona

Sr. Enric Banda Tarradellas, Secretari i vocal
Director de l'Área de Ciència, Recerca i Medi Ambient de la Fundació "la Caixa"

Dr. Carles Constante i Beitia, Vocal
Director General de Regulació, Planificació i Recursos Sanitaris de la Generalitat de Catalunya

El **Consell Internacional en Salut Global** assessora i dóna suport al Patronat d'ISGlobal en el desenvolupament i consecució de la seva missió i objectius. Està format per individus i institucions de reconegut prestigi en els àmbits de treball d'ISGlobal.

Aga Khan Foundation

The Bill & Melinda Gates Foundation

Graça Machel

Instituto Carlos Slim de la Salud

Nelson Mandela Children's Fund

El sistema de salut global s'ha transformat amb la participació de nous actors públics i privats. Consolidar aquestes noves i innovadores fórmules de col·laboració permetrà recuperar el terreny perdut en la lluita contra les malalties i la pobresa.

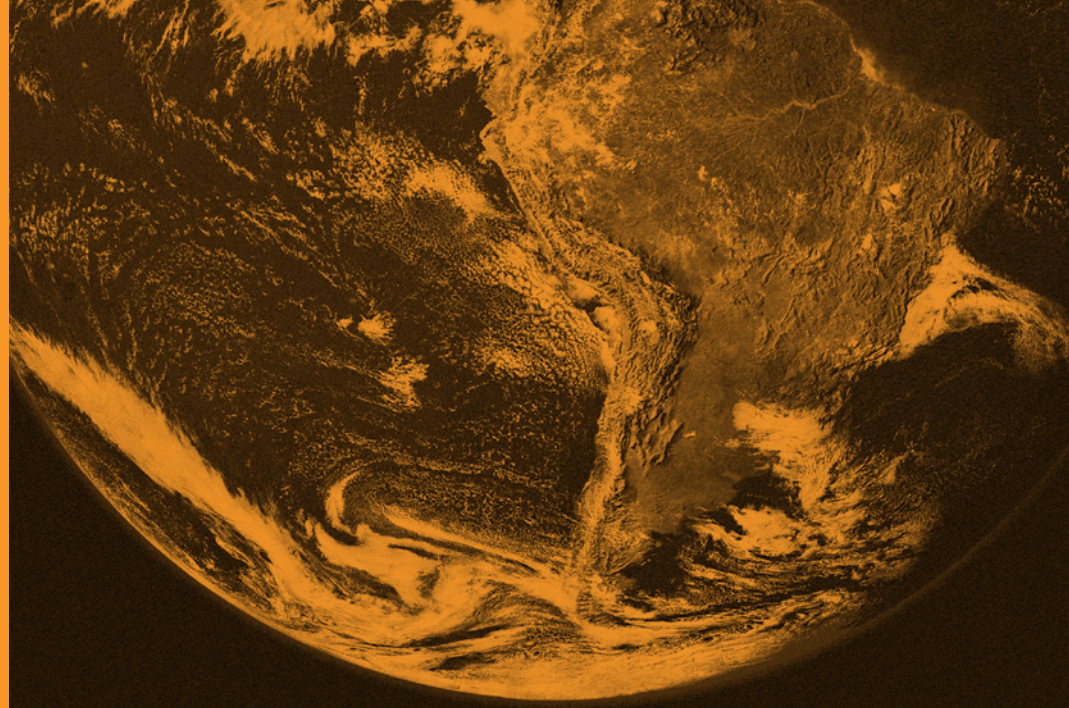

Destaquem en el 2011

Continuen els esforços per a l'eradicació de la malària

L'**Agenda d'Investigació per a l'Eradicació de la Malària** (**MalERA**), un projecte liderat pel CRESIB, el centre de recerca d'ISGlobal, va culminar el gener del 2011 amb la publicació d'un monogràfic a la revista PLoS Medicine. En aquest document es resumeixen les principals conclusions obtingudes després d'un procés consultiu de dos anys en què van participar més de 250 científics de tot el món i s'estableix una agenda d'investigació i desenvolupament per a l'eradicació de la malària.

Seguint els passos d'aquesta iniciativa anterior, el novembre del 2011 s'ha posat en marxa l'**Aliança Científica per a la Eradicació de la Malària** (**MESA**). MESA segueix els projectes R+D relacionats específicament amb l'eradicació de la malària i és un punt de trobada per a la comunitat científica que treballa en aquest àmbit, promovent la coordinació i la disseminació dels resultats. El projecte està finançat per la The Bill & Melinda Gates Foundation. En aquesta primera fase es va constituir el Comitè directiu, òrgan que presideix el director d'ISGlobal, Pedro L. Alonso, i el Secretariat, coordinat des del nostre institut. Les primeres activitats de convocatòria de la comunitat científica i de suport a projectes estan previstes per al 2012.

Grans avenços en immunització i vacunes

A l'octubre es van publicar els **primers resultats de l'assaig clínic de fase III de la RTS,S**, la primera vacuna candidata contra la malària. Aquests resultats mostren que la vacuna protegeix en gran manera els nens davant la malària clínica i greu. Científics del CRESIB, el centre de recerca d'ISGlobal, i del Centre de Recerca en Salut de Manhiça (CISM), a Moçambic, han participat al llarg de tot el procés de desenvolupament de la vacuna.

Més enllà del camp de la recerca, el nostre institut ha coordinat, al costat de l'organització PATH i el Sabin Vaccine Institute, el projecte Col·laboració per a la Dècada de Vacunes.
Al llarg del 2011, s'ha treballat en el desenvolupament d'un **Pla d'Acció Mundial sobre Vacunes** que n'estimuli el descobriment, desenvolupament i la distribució. Per elaborar aquest document es va fer un procés de consultes internacional en què han participat més de 1.100 experts pertanyents a més de 290 organitzacions a més de 140 països.

Agenda d'R+D en salut de dones i nens

El 2011 hem col·laborat, al costat de l'Organització Mundial de la Salut i institucions acadèmiques, en la coordinació d'una **agenda de recerca prioritzada i coordinada en salut de la dona i del nen**. Aquesta agenda és l'aportació de la comunitat científica a l'Estratègia Mundial per a la Salut de la Dona i el Nen de les Nacions Unides, llançada com a resposta a l'escàs progrés dels Objectius del Mil·lenni relatius a la salut materna i infantil.

Durant aquest any hem participat també en diverses reunions de treball a les Nacions Unides i l'Organització Panamericana de la Salut, cosa que ha enfortit les nostres relacions amb l'Organització Mundial de la Salut, l'Aliança per a la Salut de la Mare, el Nounat i el Nen i l'Aliança GAVI.

Pel que fa a la recerca, en el 2011 s'ha completat el reclutament per a dos grans **estudis sobre la malària en l'embaràs**. L'estudi MiPPAD (fàrmacs alternatius per a la prevenció de la malària en l'embaràs) ha inscrit més de 5.000 dones embarassades voluntàries a l'Àfrica. Per la seva banda, el Projecte PregVax (projecte sobre la malària per *Plasmodium vivax* en l'embaràs) ha finalitzat el reclutament i control de més de 9.000 dones embarassades en cinc àrees endèmiques.

Els grans avanços de la ciència mèdica mundial han estat relacionats amb el progrés en la lluita contra les malalties infeccioses. Les properes dècades seran testimoni del desenvolupament de tot el potencial que les vacunes i la immunització tenen per millorar la salut mundial.

Destaquem en el 2011

Expansió de la nostra activitat en el Chagas

A Espanya, una de les activitats més importants durant l'any 2011 ha estat el suport al Departament de Salut del Govern català per a la implementació del **programa de control de Chagas en dones embarassades**, amb l'objectiu d'aconseguir un diagnòstic precoç, la prevenció de la transmissió de mare a fill i el tractament dels nens infectats amb *Trypanosoma cruzi*, el causant d'aquesta malaltia. El 7 març del 2011 vam organitzar, al costat del CRESIB, el VII Taller sobre la malaltia de Chagas: Noves eines per al diagnòstic i maneig de la malaltia de Chagas.

A Bolívia, en el marc del desenvolupament de protocols de recerca, hem iniciat un **estudi de fase II per a un nou fàrmac contra la malaltia de Chagas** en col·laboració amb la iniciativa Drugs for Neglected Diseases *initiative* (DNDi) i al novembre vam iniciar el reclutament de pacients per a un nou estudi de biomarcadors. Al seu torn, vam expandir les nostres activitats d'assistència i atenció integral a pacients en diverses zones rurals del país i vam promoure la creació de la **xarxa iberoamericana NHEPACHA** (Noves Eines per al Diagnòstic i l'Avaluació del Pacient amb Malaltia de Chagas).

Proposta d'un nou model de cooperació en salut

El desembre del 2011, el Laboratori d'idees d'ISGlobal va finalitzar l'edició del nostre primer estudi, "**L'ajuda espanyola al desenvolupament i els reptes de salut global. Una recepta per al canvi**". En aquesta publicació vam ressaltar la importància crítica de la cooperació en salut dins l'agenda de política exterior espanyola i vam proposar cap a on dirigir el nou model de cooperació en temps de canvi.

La nostra anàlisi conclou que la cooperació espanyola en salut reflecteix algunes mancances que afecten el sistema d'ajuda actual, entre les quals destaquen la manca d'orientació estratègica i les dificultats per mesurar l'impacte i avaluar la qualitat de l'ajuda.

En aquest primer estudi proposem un **full de ruta en matèria de salut global**, entre les mesures del qual subratllem:

- La revisió estratègica de les prioritats i instruments d'acord amb criteris més ben fonamentats i més transparents.
- La creació d'un consell d'experts en salut global.
- La concentració geogràfica i sectorial en aquelles àrees que garanteixin un impacte més gran dels recursos.
- La consolidació d'un sòl pressupostari que eviti futures retallades.

Gran participació en el congrés de medicina tropical

Del 3 al 6 d'octubre del 2011, juntament amb el nostre centre de recerca CRESIB, vam organitzar el congrés de la Federació de Societats Europees de Medicina Tropical i Salut Internacional (FESTMIH), que per primera vegada es va celebrar a Barcelona. La 7a edició del Congrés Europeu de Medicina Tropical i Salut Internacional (ECTMIH) va registrar un creixement en la participació del 30% respecte a la convocatòria anterior i va donar un nou impuls a les societats europees de medicina tropical.

L'esdeveniment va congregar més de 1.600 participants de més de 80 països, que van abordar el canvi de paradigma que s'ha produït en els últims 15 anys de la medicina tropical a la salut global. Entre les novetats introduïdes en el congrés, van destacar els espais per apropar la recerca i desenvolupament als responsables de polítiques de salut, així com la inclusió dels partenariats publicoprivats.

El congrés en xifres:

- 1.683 participants de més de 80 països
- 335 ponents
- 106 sessions en total
- 1.125 treballs rebuts
- 25 patrocinadors

Més de mil milions de persones pateixen malalties tropicals desateses. Els escassos recursos que es destinen a la investigació d'aquestes malalties és un dels majors desequilibris globals.

Destaquem en el 2011

Nou programa acadèmic en salut global

En el 2011 s'ha dissenyat l'estratègia formativa d'ISGlobal. Hem continuat col·laborant en cursos de postgrau, màster i doctorat amb les universitats del nostre entorn i seguim coordinant activitats de formació a Moçambic i el Marroc.

Entre els nous cursos destaquem el de Patologia importada: aproximació clínica per a adults, impartit al novembre a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona (UB). També vam participar, a la Universitat Charité de Berlín, en el 30è Curs europeu d'epidemiologia tropical.

Al març, vam organitzar amb el CRESIB el VII Taller sobre la malaltia de Chagas i vam coordinar, juntament amb Biocat, el seminari Salut de l'immigrant i malalties importades: responent als reptes en recerca.

Hem preparat **propostes de nous programes** per al 2012, com el Màster en Salut Global (ISGlobal - UB), el curs Prevenció, detecció i gestió de malalties arbovirals, en col·laboració amb els Centers for Disease Control and Prevention d'EUA i el CRESIB; La ciència de l'eradicació de malalties: malària, al costat de l'Escola de Salut Pública de Harvard i el Swiss Tropical and Public Health Institute, i el curs d'estiu Polítiques internacionals en salut global de la UB.

Control de malària i dengue a Mesoamèrica

En la primera fase de la iniciativa Salut Mesoamèrica 2015 (SM2015) hem realitzat l'assistència tècnica al Banc Interamericà de Desenvolupament, en estreta coordinació amb els ministeris de salut de la regió, l'Organització Panamericana de la Salut i altres actors clau com el Fons Mundial de lluita contra la sida, la tuberculosi i la malària, per dissenyar l'estratègia i plans mestres de la component de vectors focalitzada en malària i dengue.

Aquesta estratègia preveu implementar una prova de concepte en zones geogràfiques diferenciades (frontera d'Hondures amb Nicaragua i Costa Rica) per demostrar la viabilitat de l'eliminació de la malària a la regió. També inclou accions de reforç dels programes nacionals de control del dengue, especialment a la frontera d'Hondures amb Guatemala. Així mateix, preveu el desenvolupament d'un programa de formació regional i d'un programa d'investigació operacional, en col·laboració amb els centres acadèmics i de recerca més rellevants de la zona.

Les conclusions de la prova de concepte d'eliminació de la malària poden ser d'utilitat per a la seva aplicació en altres regions del món, cosa que reforçaria les iniciatives globals de lluita contra aquesta malaltia.

Assistència tècnica a la Iniciativa de Malària d'Àfrica Occidental

A través del CRESIB, ISGlobal ha exercit una tasca fonamental d'assistència tècnica en el marc de la Iniciativa de Malària d'Àfrica Occidental, que té com a objectiu el reforç de les estratègies regionals de lluita contra la malària.

En col·laboració amb centres acadèmics i de recerca de referència a la regió, com el Malaria Research and Training Centre de Bamako i la Universitat de Ghana, s'ha completat una avaluació de les necessitats en recursos dels programes nacionals de lluita contra la malària a Mali i Ghana. A més, hem promogut la iniciativa mitjançant reunions i contactes amb actors clau, incloent els ministeris de salut de la resta de països de la comunitat d'estats de l'Àfrica occidental i l'Organització de la Salut de l'Àfrica occidental, i s'ha elaborat un pla estratègic de lluita contra la malària a cinc anys. També es va finalitzar el disseny del currículum del Màster en Malariologia.

La millora dels esforços de control de la malària amb un enfocament regional permetrà homogeneïtzar criteris, optimitzar recursos, enfortir la coordinació dels programes nacionals dels diferents països i avançar cap a la seva possible eliminació en determinades zones.

L’eradicació de la verola ha estat el major assoliment de la ciència mèdica en tota la seva història. L’eradicació de la polio i el xarampió poden aconseguir-se en la propera dècada. El nostre repte: definir els passos que ha de seguir la investigació per aconseguir l’eradicació de la malària en els propers 30 anys.

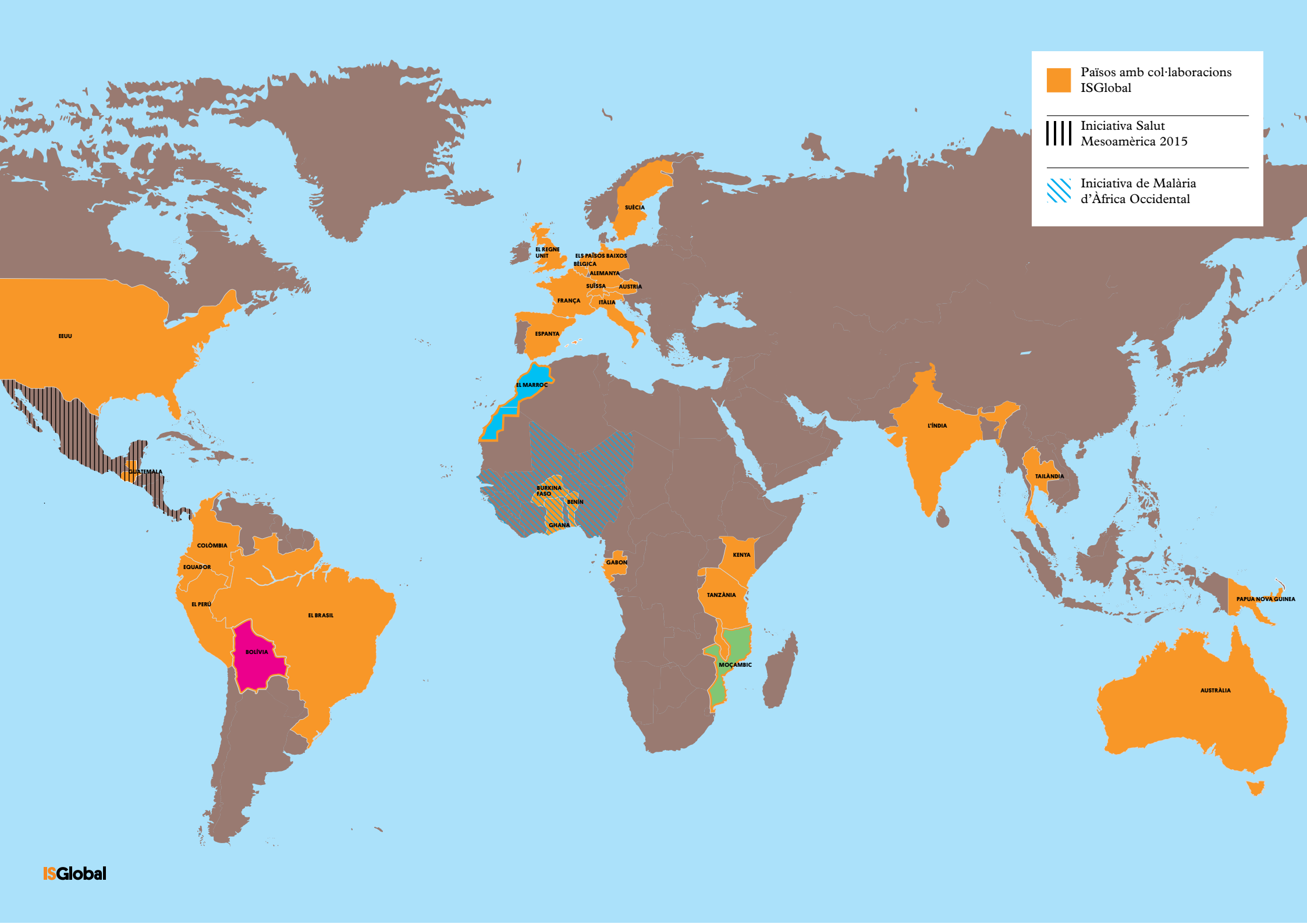
Països amb col·laboracions ISGlobal
Iniciativa Salut Mesoamèrica 2015
Iniciativa de Malària d'Àfrica Occidental
SUÈCIA
EL REGNE UNIT
ELS PAÏSOS BAIXOS
BÈLGICA
ALEMANYA
SUÏSSA
AUSTRIA
FRANÇA
ITÀLIA
ESPANYA
EEUU
EL MARROC
L'ÍNDIA
TAILÀNDIA
GUATEMALA
BURKINA FASO
BENÍN
GHANA
COLÒMBIA
EQUADOR
GABON
KENYA
TANZÀNIA
EL PERÚ
EL BRASIL
PAPUA NOVA GUINEA
BOLÍVIA
MOÇAMBIC
AUSTRÀLIA
ISGlobal

La nostra presència global

Durant l'any 2011 hem continuat treballant en els tres països on tenim col·laboracions estables: Moçambic, amb el Centre de Recerca en Salut de Manhiça (CISM) i la Fundació Manhiça; el Marroc, amb el Ministeri de Salut i el Centre Hospitalari Universitari de Rabat; i Bolívia, amb la Universitat de Cochabamba, l'ONG CEADES i el Ministeri de Salut.

Bolívia

Seguint l'estratègia de desenvolupament a Bolívia, la plataforma sobre la malaltia de Chagas, que combina la recerca, l'assistència i la formació, ha integrat durant el 2011 nous actors clau i ha expandit les nostres activitats al país.

Pel que fa a recerca, destaquem les següents activitats:

- **Primer assaig clínic de fase II per determinar l'eficàcia i seguretat d'un nou fàrmac per al tractament de la malaltia de Chagas crònica, en col·laboració amb la Drugs for Neglected Diseases *initiative* (DNDi). Aquest estudi pretén oferir alternatives davant l'escassetat de medicaments per tractar la malaltia.**
- **L'inici d'un estudi per determinar els biomarcadors de progressió i curació de la malaltia. Aquest estudi permetrà mesurar l'efectivitat del tractament en pacients crònics, una de les dificultats clíniques més greus en el tractament de la malaltia de Chagas.**

Altres activitats destacades van ser la creació de la xarxa iberoamericana NHEPACHA i l'expansió de l'assistència i atenció integral a pacients amb la malaltia de Chagas, fins ara desenvolupades a la ciutat de Cochabamba, a altres zones del país com Tarija i Sucre, a més de zones rurals de Cochabamba.

El Marroc

Durant aquest any hem continuat les activitats de recerca en salut maternoinfantil i reproductiva al costat de l'Hospital Infantil del Centre Hospitalari Universitari de Rabat.

Pel que fa a la recerca destaquem:

- **La finalització del reclutament per als protocols sobre les causes de la pneumònia severa i les malalties diarreiques en nens menors de cinc anys.**
- **El desenvolupament de nous protocols per a l'estudi de l'etiologia de la meningitis causada per *streptococcus*.**
- **La publicació del primer informe nacional sobre les causes de morts maternes en col·laboració amb el Ministeri de Salut.**

L'any 2011 va ser clau, també, en el suport tècnic al laboratori de recerca amb el subministrament de nous equipaments, la creació d'una unitat de control de qualitat i la implementació de procediments estàndards. D'altra banda, les activitats de formació van incloure una nova edició del Diploma en Epidemiologia, el llançament d'un mòdul amb aprenentatge electrònic sobre prevenció de càncer de coll uterí i un altre de formació de formadors.

Moçambic

El Centre de Recerca en Salut de Manhiça (CISM) ha continuat consolidant la seva activitat científica durant l'any 2011. D'altra banda, la Fundació Manhiça s'ha consolidat aquest any com l'òrgan de govern del centre.

Entre les principals activitats de recerca dutes a terme destaquem:

- **La publicació dels resultats de la primera vacuna candidata contra la malària (RTS,S).**
- **L'inici de l'assaig de fase IIb de la vacuna contra la tuberculosi.**
- **El llançament d'un estudi d'eficàcia de fàrmacs antimalàrics.**
- **L'estudi de nous fàrmacs per a la prevenció de la malària en dones embarassades amb el reclutament de més del 95% i l'inici dels primers protocols fora del districte de Manhiça.**
- **L'avaluació de l'efectivitat de la vacuna contra l'*Haemophilus influenzae* tipus b (Hib) després que fos introduïda en el programa ampliat de vacunació.**

El CISM va organitzar i va acollir el 2011 l'XI conferència científica de la xarxa internacional Indepth i va promoure la creació del Comitè Institucional de Bioètica al país.

cism
centro de
investigação
em saúde de
manhiça

Dades i xifres 2011

Recursos Humans Total 173

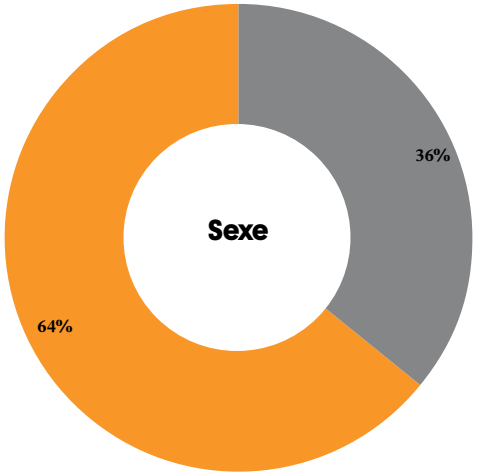

Dones

Homes

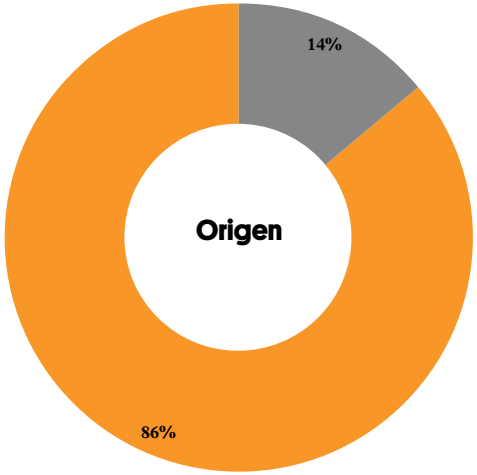

Nacional

Internacional

Mitjana d'edad Anys

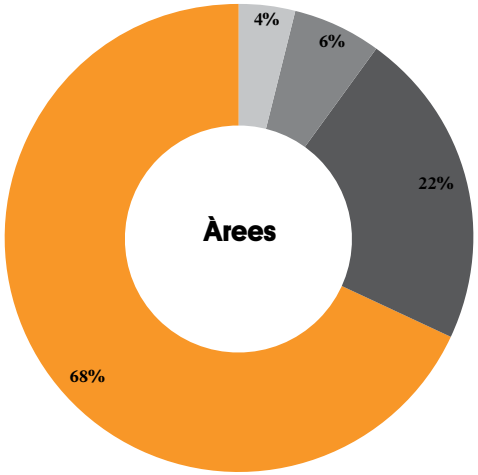

Investigació

Laboratori d'idees, Cooperació tècnica i Formació

Suport a la investigació

Gestió

Pots descarregar-te l'arxiu PDF a: www.isglobal.org/2011.pdf

ISGlobal Institut de Salut Global Barcelona

CRESIB BARCELONA Hospital Clínic - Universitat de Barcelona

FUNDACIÓ CLÍNIC BARCELONA

Dades i xifres 2011

Pressupost Total 17.474.866€

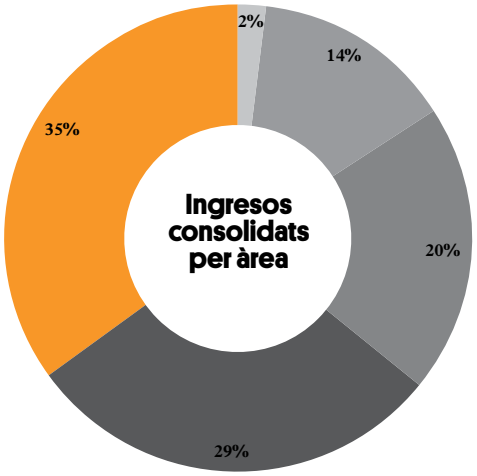

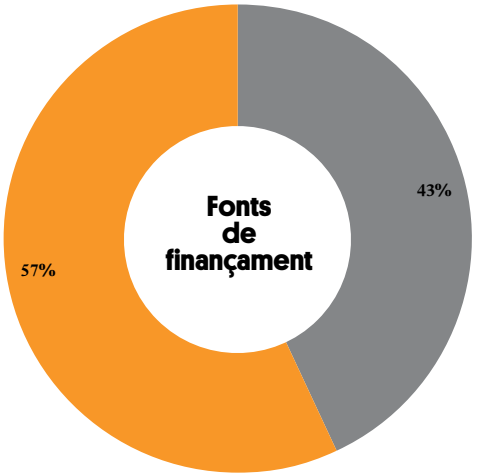

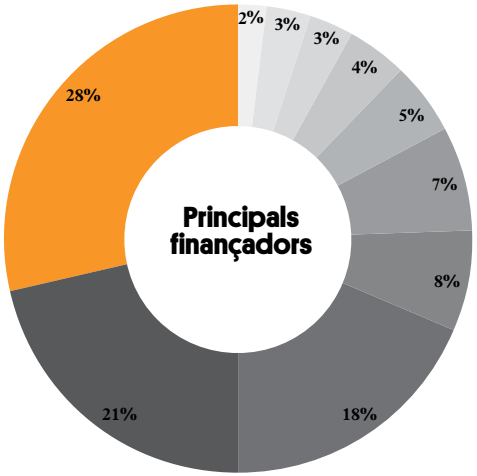

- Investigació
- Cooperació tècnica
- Laboratori d'idees
- Administració
- Formació

- Privat
- Públic

- AECID: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo
- FBMG*: Fundació Bill & Melinda Gates
- Altres
- Generalitat de Catalunya
- PATH
- FLCA: Fundació "la Caixa"
- Liverpool School of Tropical Medicine
- FP7: 7è Programa Marc de la Comissió Europea
- Publicacions
- University of Maryland

El total d'ingressos consolidats de 2011 del grup de salut internacional va ser de 17.474.866€.

Aquestes xifres, consolidades i auditades, inclouen els projectes de salut internacional de la Fundació per a la Recerca Biomèdica, CRESIB i ISGlobal.

Els ingressos d'ISGlobal corresponen a 5.349.844€ del total.

Publicacions

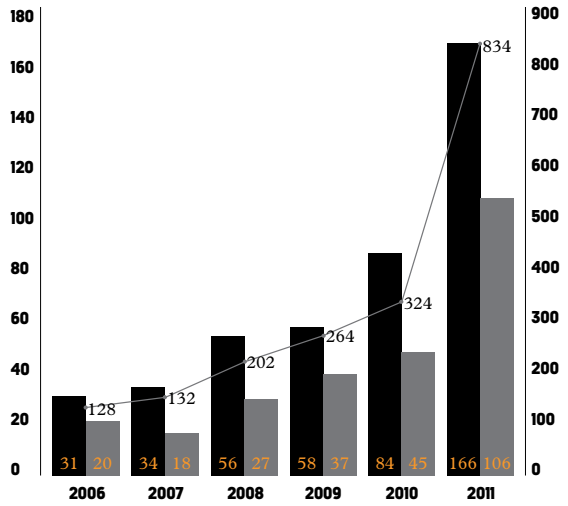

- Nombre d'articles
- Nombre d'articles del primer quartil
- Factor d'impacte

Històric del nombre d'articles, factor d'impacte i articles del primer quartil de la seva especialitat publicats pels investigadors del CRESIB, el centre d'investigació d'ISGlobal.

**El nostre projecte
és millorar la salut mundial
posant el coneixement
i la ciència al servei
del desenvolupament
humà i de les poblacions
més vulnerables.**

ISGlobal Institut de Salut Global Barcelona

Rosselló 132
08036 - Barcelona, Espanya
T +34 93 227 9212
isglobal@isglobal.org
www.isglobal.org

Per a més informació:
www.isglobal.org/2011

Recolzen:

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament
Agència d'Avaluació de Tecnologia i Recerca Mèdiques
Agencia Española de Cooperación Internacional para al Desarrollo
Broad Institutes INC
Drugs For Neglected Diseases Initiative
European & Developing Countries Clinical Trial Partnership
European Commission DG Research and Innovation
Fundació Privada Cellex
Fundación Mundo Sano
Fundación Ramón Areces
Instituto de Salud Carlos III
Interamerican Development Bank
Liverpool School of Tropical Medicine
Ministerio de Economía y Competitividad
Ministerio de Educación
National Foundation for the Centers for Disease Control and Prevention
Program for Appropriate Technology in Health
The PATH Malaria Vaccine Initiative
The University of Melbourne
Tres Cantos Open Lab Foundation
UBS Optimus Foundation
University of Maryland
World Health Organization